

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

КОРОВЧЕНКО СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 342.95

**ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ
ОБСТАВИНАМИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Приватній установі
«Науково-дослідний інститут публічного права».

Науковий керівник –

доктор юридичних наук,
заслужений юрист України

Пилипенко Володимир Пилипович,

Навчально-науковий інститут міжнародного права,
інновацій і проєктної діяльності
Львівського університету бізнесу і права,
директор.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Яра Олена Сергіївна,

Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
декан юридичного факультету;

доктор філософії в галузі права

Чернишова Валерія Юріївна,

Міжрегіональна Академія управління персоналом,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та банківського права.

Захист відбудеться «20» березня 2025 року о «13⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3 (зала вченої ради).

З дисертацією можна ознайомитися в національній бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий «20» лютого 2025 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Т.П. Попович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження встановлюється нагальністю забезпечення ефективності застосування нормативних положень із реалізації права особи на судовий захист у порядку адміністративного судочинства. Система адміністративного судочинства визначається як важливий інструмент, що здатен урівноважити коло публічно-управлінських відносин, сприяти досягненню ефективності діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві є складовою формою реалізації права особи на судовий захист, що має винятковий характер, сприяє підвищенню якості та рівня забезпечення суб'єктивних публічних прав приватної особи у її взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування. Гарантування та реалізація процедури перегляду судового рішення у зв'язку із нововиявленими обставинами в порядку адміністративного судочинства сприяє досягненню справедливості та комплексного врегулювання публічно-управлінського спору.

Незважаючи на те, що процедура перегляду судового рішення у зв'язку із нововиявленими обставинами в порядку адміністративного судочинства має свою мету, завдання та процесуальну форму та є досить поширеною, практика застосування адміністративними судами цієї категорії справ потребує удосконалення окремих елементів процесуального порядку перегляду судового рішення у зв'язку із нововиявленими обставинами в порядку адміністративного судочинства з урахуванням міжнародно-правових актів у галузі прав людини та зарубіжного досвіду.

Окремі питання встановлення специфіки перегляду судових рішень досліджувались у публікаціях В.Б. Авер'янова, В.М. Бевзенка, Д.М. Белова, Ю.М. Бисаги, Ю.П. Битяка, Л.О. Богословської, В.В. Доненка, Л.М. Дорофєєвої, Ю.А. Волкової, І.П. Голосніченка, О.Ю. Дрозда, О.Ю. Дубинського, В.В. Заборовського, Т.О. Карабін, І.Б. Коліушка, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, Р.О. Куйбіди, Є.В. Курінного, Я.В. Лазура, Ю.О. Легези, Д.В. Лученка, Р.В. Миронюка, Т.П. Мінки, О.М. Пасенюка, Ю.С. Педька, В.Г. Перпелюка, А.О. Селіванова, В.С. Стефанюка, М.М. Тищенко, В.Ю. Чернишової, А.А. Шарої, О.С. Яри та ін. Варто підкреслити, що проблематика перегляду судових рішень здебільшого досліджувалась у межах цивільно-процесуальних досліджень, зокрема, варто виокремити дисертацію Д.О. Менюк на тему «Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами у цивільному процесі України» (2021 р.), де на підставі аналізу практики ЄСПЛ аргументовано, що перегляд судового рішення, що набрало законної сили, не порушує принцип правової визначеності, якщо законодавством держави передбачено: підстави для перегляду судового рішення, що набрало законної сили; коло осіб, які мають право звертатись за переглядом; строки звернення за переглядом; процедуру перегляду судового рішення, що набрало законної сили. Однак у межах адміністративно-процесуальної науки

проблематика перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві вивчалась фрагментарно, без застосування комплексного науково-практичного підходу, що визначає актуальність цього дослідження, що дозволить підвищити ефективність реалізації відповідних процесуальних норм в адміністративному процесі в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Проблематика дослідження корелюється із положеннями Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів; Концепції судово-правової реформи; Концепції адміністративної реформи; Концепції реформування системи судів із метою покращення доступу до правосуддя та іншими стратегічними документами, впровадження яких переслідує мету підвищення ефективності реалізації та захисту прав і свобод людини у взаєминах із органами державної влади та місцевого самоврядування.

Дисертацію виконано відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015, «Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр.», схваленої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015. Дисертаційне дослідження виконано в рамках планів науково-дослідної роботи Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права».

Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі доктринальних джерел визначити правову природу та сутність інституту перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, визначити недоліки його застосування та обґрунтувати напрями підвищення його ефективності. Для досягнення мети були поставлені такі *задачі*:

- визначити сутність права на захист у порядку адміністративного судочинства;
- охарактеризувати перегляд судового рішення у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства;
- відобразити особливості нововиявлених обставин як підстави перегляду судового рішення у порядку адміністративного судочинства;
- встановити принципи, умови та гарантії законності перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства;
- охарактеризувати форму та зміст перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства;
- визначити систему суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві;
- описати стадії провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві;
- вивчити зарубіжний досвід перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві.

Об'єктом дисертації визначено суспільні відносини, що пов'язані із переглядом судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві.

Предметом дослідження є перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві.

Методи дослідження. Методологія дисертації складається із сукупності загальнонаукових методів, де виокремлюються за значенням методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії та порівняння, абстрагування, моделювання, а також системного аналізу, загальноправових методів, де велике значення відіграє історико-правовий метод, метод порівняльного правознавства, а також система спеціальних методів дослідження адміністративного процесуального права, що дозволили визначити зміст та здійснити узагальнення судової практики у досліджуваній сфері суспільних відносин.

Здійснення характеристики перегляду судового рішення в адміністративній справі у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства відбулось із застосуванням історико-правового методу наукового пізнання, методів аналізу та синтезу (підрозділи 1.1, 1.2). Застосування методу узагальнення судової практики та методу порівняльного правознавства дозволило визначити світові та європейські стандарти перегляду судового рішення в адміністративній справі у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства (підрозділи 1.3, 1.4, 2.3). Соціологічні методи дозволили встановити тенденції перегляду судового рішення в адміністративній справі у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства (підрозділи 2.1, 2.4).

Через впровадження герменевтичного методу з'ясовано правову природу інституту перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами з огляду на норми адміністративного процесуального законодавства. Застосування системного підходу дозволило охарактеризувати форму та зміст перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Нормативною базою дослідження є адміністративне процесуальне законодавство України, а також інші національні нормативно-правові акти, які регулюють відносини зі здійснення судочинства, проекти законів.

Емпіричну базу дослідження склали дані судової статистики, узагальнення судової практики та окремі судові рішення із перегляду справ за нововиявленими обставинами, рішення Європейського суду з прав людини, а також міжнародно-правові акти, які містять визначення перегляду судових рішень, що набрали законної сили, як одного зі стандартів правосуддя.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у комплексному дослідженні правової природи та сутності інституту перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві на підставі теоретичного та практичного аналізу. Наукова новизна одержаних результатів конкретизується в таких висновках, рекомендаціях та пропозиціях:

вперше:

– обґрунтовано, що розуміння сутності перегляду судового рішення в порядку адміністративного судочинства має виходити із розуміння його як суб'єктивного права особи, що складається із юридичних можливостей, до яких належать: право на власні дії, право вимоги правомірного виконання обов'язку іншою особою як у формі активних, так і у формі пасивних дій; право звернення до уповноваженого компетентного органу, що має гарантувати належність забезпечення прав і свобод людини;

– аргументовано доцільність доповнення частиною сьомою статті 361 КАС України такого змісту: «Принципами здійснення перегляду судового рішення, що набуло законної сили, є: допустимість та врахування меж перегляду; правова визначеність; обґрунтованість; об'єктивна потреба; винятковість підстав; регламентація суб'єктного складу таких правовідносин; пропорційність; верховенство права; законність»;

– обґрунтовано, що критеріями класифікації суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві є мета та роль їх участі у процесі, а саме: обов'язок здійснювати повноваження в адміністративному провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами; захист власних суб'єктивних прав, свобод, інтересів в адміністративному провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами; захист суб'єктивних прав, свобод, інтересів інших осіб в адміністративному провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами; забезпечення розгляду і вирішення адміністративної справи в адміністративному провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами;

– обґрунтовано доцільність поділу суб'єктів адміністративного процесу у провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами на такі групи, як: 1) учасники провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві; 2) представники осіб, які мають право подати заяву про перегляд судового рішення суду за нововиявленими обставинами; 3) інші учасники адміністративного провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які сприяють здійсненню правосуддя; 4) суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які не були учасниками адміністративного процесу, але долучаються до нього, оскільки мають право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами або є заінтересованими особами у справі, а також фахівці Науково-консультативної ради при Верховному Суді з підготовки наукового висновку стосовно застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати;

удосконалено:

– наукові підходи до розуміння поняття нововиявлених обставин, що є юридичними фактами, які мають істотне значення для розгляду справи, існували на час її розгляду, але не були і не могли бути відомі заявнику, а також обставини, які виникли після набрання судовим рішенням законної сили, і є фактами об'єктивної дійсності, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також іншими фактами, які мають значення для комплексного та обґрунтованого розв'язання спору;

– наукові підходи до розуміння стадій та підстадій адміністративного процесу у провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами, визнано, що єдиним виключенням із загальних правил є те, що особливістю розгляду справи за нововиявленими обставинами судом першої інстанції є розгляд такої справи у порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи, з чого випливає, що підготовче засідання під час розгляду справи за нововиявленими обставинами за правилами спрощеного позовного провадження не проводиться;

– наукові підходи до розуміння завдань провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, а саме: поновлення порушених прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин; здійснення повного, ґрунтовного та об'єктивного аналізу нововиявлених обставин через реалізацію принципів адміністративного судочинства; скасування незаконного та необґрунтованого рішення у зв'язку із переглядом судових рішень за нововиявленими обставинами; відновлення порушених прав, свобод та інтересів особи;

набуло подальшого розвитку:

– розуміння здійснення права на судовий захист безпосередньо залежить від волі правомочного суб'єкта, що без відповідного волевиявлення залишається декларативною матеріальною нормою, але при цьому ефективність механізму здійснення права на врегулювання адміністративного позову безпосередньо залежить від діяльності держави та її органів, мають гарантуватися державою, визначають дієвість реалізації покладених на неї функцій загалом і правоохоронної та правозахисної функцій зокрема;

– наукові підходи до розуміння системи суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які класифіковано на: 1) суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які здійснюють адміністративну юстицію; 2) суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, що безпосередньо зацікавлені в результатах судового процесу; 3) суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які сприяють здійсненню правосуддя;

– теоретичні положення щодо розуміння поняття «суб'єкт провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві».

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

– *науково-дослідній діяльності* – висновки та пропозиції щодо встановлення правової природи та сутності інституту перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, що можуть становити основу для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики;

– *правотворчій діяльності* – у процесі підготовки пропозицій щодо внесення змін до законодавства України з метою оптимізації застосування інституту перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві;

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення адміністративно-правового регулювання за допомогою принципу пропорційності як принципу податкових правовідносин;

– *навчальному процесі* – під час викладання здобувачам вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», у процесі підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей та наукових повідомлень.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення у межах цього дисертаційного дослідження були представлені та обговорювались на таких заходах: «Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану» (Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р.); «The latest law developments» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 3–4 квітня 2024 р.); «Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system» (м. Рига, Латвійська Республіка, 7–8 лютого 2024 р.).

Публікації. Основні результати дослідження були викладені у 4 наукових працях, опублікованих у періодичних наукових фахових виданнях України, в 1 статті, опублікованій в іноземному науковому виданні. Також опубліковано 3 праці апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що поділені на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 223 сторінки, у тому числі основного тексту – 177 сторінок. Список використаних джерел налічує 189 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми дисертації, висвітлено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, проаналізовано загальний стан наукової розробленості теми; визначено мету й завдання дослідження,

сформульовано об'єкт і предмет, названо основні методологічні підходи до дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, а також наведено відомості про апробацію і публікацію результатів дослідження, його структуру.

Розділ 1 «Теоретико-правова характеристика перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства» складається з чотирьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Право на захист у порядку адміністративного судочинства»* встановлено, що право на захист належить до основоположних прав і свобод людини, ефективність реалізації якого характеризує дієвість та успішність державного механізму публічної влади загалом і встановлює якість здійснення судового контролю в країні зокрема. Здійснено аналіз сутності таких нормативних конструкцій, як «право на захист» і «право на звернення до суду», «право на адміністративний позов», «право на захист у порядку адміністративного судочинства», «право на звернення до адміністративного суду», «право на подання адміністративного позову». Зроблено акцент на встановленні змісту поняття «право на захист у порядку адміністративного судочинства» через розкриття категорії «право на судовий захист».

Визначено, що інституціонально право на судовий захист розуміється як сукупність таких можливостей, як: доступ до суду, що регулюється в порядку чинного законодавства; дотримання предметної юрисдикції гілок системи судочинства; гарантування незалежності та безсторонності суду. В межах процесуального змісту реалізація права на судовий захист пов'язується із: вирішенням справи по суті; дотриманням вимог розумності, об'єктивності, обґрунтованості судового рішення; дотримання вимог публічності процесу; досягнення критеріїв рівності та змагальності сторін; наданням можливості оскарження судових рішень у порядку, встановленому законодавством.

Обґрунтовано, що право на судовий захист реалізується через: подання позову до суду; подання апеляційної скарги; подання касаційної скарги; подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Підкреслено, що здійснення права на судовий захист безпосередньо залежить від волі правомочного суб'єкта, що без відповідного волевиявлення залишається декларативною матеріальною нормою, але при цьому ефективність механізму здійснення права на врегулювання адміністративного позову безпосередньо залежить від діяльності держави та її органів, має гарантуватися державою, визначає дієвість реалізації покладених на неї функцій загалом і правоохоронної та правозахисної функцій зокрема.

У *підрозділі 1.2 «Перегляд судового рішення в адміністративній справі у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства»* охарактеризовано перегляд судового рішення у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства. З'ясовано, що із моменту створення системи адміністративних судів в Україні було значно підвищено ефективність здійснення функції судового контролю за діяльністю органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Підкреслено, що наявність різноманітних форм перегляду судових рішень в адміністративному процесі функціонально спрямовується на створення умов для відновлення порушеного права, належної реалізації інтересу, що пов'язується зі скасуванням незаконного судового акта чи його зміною у частині, що є необґрунтованою та незаконною. До причин, що зумовлюють здійснення перегляду судових рішень, віднесено наявність об'єктивних факторів, що визначають складність розгляду адміністративної справи, прояви політичного впливу на дії суддів, наявність протиріч у судовій практиці і зокрема у практиці Верховного Суду, недосконалість правових відносин, а також суб'єктивних факторів, що характеризуються через певну неуважність суддів, їх завантаженість, що подекуди призводить до необ'єктивності рішення, що ухвалюється у справі. Зроблено висновок, що перегляд судових рішень в адміністративному судочинстві визначається як функція, що будується на інституційному підході і порушується задля досягнення принципів законності та верховенства права у публічно-управлінському спорі, що не протирічить вимогам дотримання принципу правової визначеності, що гарантує справедливість рішення у справі та корелюється із вимогами світових та зарубіжних юридичних стандартів.

До форм перегляду судових рішень у порядку адміністративного судочинства віднесено апеляційне оскарження, що визнається логічним продовженням розгляду справи по суті в другій інстанції після першої; касаційне оскарження, де передусім вирішується питання спору саме про зміст та тлумачення норми акта чинного законодавства; перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами, що розуміється як виключні обставини, що застосовуються у процесі здійснення права на судовий захист. Систему гарантій перегляду судових рішень у порядку адміністративного судочинства класифіковано на інституційні та процесуальні гарантії.

У підрозділі 1.3 «Нововиявлені обставини як підстава перегляду судового рішення у порядку адміністративного судочинства» здійснено характеристику нововиявлених обставин як підстав перегляду судового рішення у порядку адміністративного судочинства. Підкреслено, що перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами має на меті не усунення судових помилок, а пошук найбільш ефективного рішення публічно-управлінського спору з урахуванням повного комплексу обставин справи, в тому числі тих, що стали відомі після ухвалення судового рішення, для досягнення істини у справі.

На основі узагальнень судової практики визначено, що нововиявлені обставини – це юридичні факти, які мають істотне значення для розгляду справи, існували на час її розгляду, але не були і не могли бути відомі заявнику, а також обставини, які виникли після набрання судовим рішенням законної сили та віднесені законом до нововиявлених обставин. Обґрунтовано недоцільність розширення кола суб'єктів, що можуть бути ініціаторами провадження із перегляду справи за нововиявленими обставинами, за рахунок залучення до нього інших зацікавлених осіб. До ознак нововиявлених обставин віднесено такі

ознаки, як: невідомість для суду та учасників справи на момент ухвалення рішення суду; їх істотність; їх об'єктивність наявності.

У підрозділі 1.4 *«Принципи, умови та гарантії законності перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства»* визначено принципи, умови та гарантії законності перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства. Зроблено висновок, що до гарантій здійснення перегляду судового рішення задля дотримання принципу *res judicata* належать: детальна регламентація підстав ініціювання такої процедури; встановлення кола суб'єктів, наділених такими правами. Зроблено висновок про необхідність чіткої регламентації процедури перегляду судового рішення, яке набуло законної сили, що пов'язується із встановленням: кола підстав для перегляду судових рішень, що набрали законної сили; кола осіб, що можуть ініціювати таке впровадження; розумних та регламентованих строків звернення та перегляду таких справ; процесуальної та процедурної форми такого перегляду. Зроблено висновок, що умовами перегляду судового рішення, що набуло законної сили, є: достатність підстав для ініціювання такого провадження; дотримання процедури його реалізації.

Обґрунтовано, що принципами здійснення перегляду судового рішення, що набуло законної сили, є: допустимість та врахування меж перегляду; правова визначеність; обґрунтованість; об'єктивна потреба; винятковість підстав; регламентація суб'єктного складу таких правовідносин; пропорційність; верховенство права; законність, що має бути відображено у чинному законодавстві України шляхом доповнення статті 362 КАС України частиною сьомою статтю 361 такого змісту: «7. Принципами здійснення перегляду судового рішення, що набуло законної сили, є: допустимість та врахування меж перегляду; правова визначеність; обґрунтованість; об'єктивна потреба; винятковість підстав; регламентація суб'єктного складу таких правовідносин; пропорційність; верховенство права; законність».

Розділ 2 «Проведення із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Форма та зміст перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства»* доведено, що за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами адміністративний суд може: відмовити у задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та залишити відповідне судове рішення у силі; задовольнити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, скасувати відповідне судове рішення та прийняти нове рішення або змінити його; скасувати рішення суду та закрити справу або залишити позов без розгляду. Зазначено, що особливості повторного розгляду за нововиявленими обставинами полягають у тому, що об'єктом перегляду є судові

рішення в широкому розумінні (які повинні відповідати двом умовам: такі рішення повинні остаточно фіксувати результат справи і таке судове рішення має набрати законної сили); заяви про перегляд рішень, що набрали законної сили, розглядаються тим самим судом, який видав судове рішення, про перегляд якого просить заявник; підставами для перегляду мають бути особливі обставини, перелік яких чітко передбачений законом і є вичерпним; перегляд нововиявлених обставин має специфічну процесуальну форму, що виражається у строках звернення про перегляд, визначення предметів звернення до суду з клопотанням про перегляд судового рішення, форми і змісту такої заяви, порядку відмови у задоволенні заяви, порядку відкриття провадження у справі, розгляд і вирішення справи про перегляд за нововиявленими обставинами. Визнано те, що саме така особливість перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами була визначена як мета перегляду, оскільки вона, на відміну від перегляду рішення, що набрало законної сили, судом вищої інстанції, не полягає у виявленні та усуненні судової помилки. Це аргументовано тим, що за відсутності нововиявлених обставин, які стали відомі після набрання законної сили судовим рішенням, воно є законним і обґрунтованим, таким, що було прийнято на підставі повного з'ясування обставин справи. Таким чином, зроблено висновок, що виявлення зазначених обставин не ставить під сумнів законність та обґрунтованість рішення суду, а лише вказує на те, що за наявності та з урахуванням таких обставин суд міг вирішити справу інакше.

У підрозділі 2.2 «Суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві» обґрунтовано, що до процесуальних прав суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві слід віднести: 1) право на ознайомлення з матеріалами справи та право вчинення необхідних для цього дій, наприклад, виготовлення витягів та копій матеріалів справи, отримання копій судових рішень; 2) право на активну участь у провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві шляхом наділення повноваженнями: подання доказів та участі у дослідженні доказів, участі у судових засіданнях, якщо інше не визначено законом, ставити запитання іншим учасникам провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, а також свідкам, експертам, спеціалістам; 3) право подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, викладати свої аргументи та міркування з питань, що виникають під час провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, а також надавати заперечення на заяви, клопотання, доводи та доводи інших осіб; 4) право на ознайомлення з протоколом судового засідання, записом протоколу судового засідання технічними засобами, що супроводжується можливістю робити їх копії, подавати письмові зауваження щодо їх неправильності або неповноти; 5) право на користування іншими процесуальними правами.

Обґрунтовано, що систему суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві доцільно класифікувати на три групи: суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які здійснюють адміністративну юстицію; суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві безпосередньо зацікавлені в результатах судового процесу; суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які сприяють здійсненню правосуддя. Правовий статус кожного окремого суб'єкта провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві визначається залежно від його функціональної належності до провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, а також кожен суб'єкт провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві наділений певним колом прав і обов'язків.

У **підрозділі 2.3 «Стадії провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві»** на підставі проведеного аналізу вказано, що стадії провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, зокрема їх кількість, під час підготовки адміністративної справи залежить від того, до якої інстанції подається заява про перегляд рішення за нововиявленими обставинами. Так, до перегляду застосовуються ті норми Кодексу адміністративного судочинства України, які застосовуються для провадження в адміністративному суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд (ст.ст. 179–183, 306, 307, 340 КАС України). Доведено, що єдиним виключенням із загальних правил є те, що особливістю розгляду справи за нововиявленими обставинами судом першої інстанції є розгляд такої справи у порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи (ч. 2 ст. 368 КАС України). З цього випливає, що відповідно до приписів ч. 3 ст. 262 КАС України підготовче засідання під час розгляду справи за нововиявленими обставинами за правилами спрощеного позовного провадження не проводиться. Доведено, що підстадіям перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами також притаманні процесуальні правила провадження, у якому здійснюється перегляд (провадження в адміністративному суді першої інстанції, апеляційне провадження, касаційне провадження).

У **підрозділі 2.4 «Зарубіжний досвід перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві»** на підставі проведеного аналізу зарубіжного досвіду перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві вказано, що більшість юрисдикцій під нововиявленими обставинами розуміють ті, які існували під час розгляду справи, але не були відомі заявникові, а також мають істотні характеристики, які могли вплинути на прийняття рішення. Вказано, що стадії провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами

в адміністративному судочинстві зарубіжних країн, зокрема їх кількість, під час підготовки адміністративної справи залежить від того, до якої інстанції подається заява про перегляд рішення за нововиявленими обставинами.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що виявляється у визначенні правової природи та сутності інституту перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, визначенні недоліків його застосування та обґрунтуванні напрямів підвищення його ефективності, що дозволило сформулювати такі основні висновки:

1. Зроблено висновок, що право на судовий захист розуміється в об'єктивному значенні як сукупність правових норм, що встановлює та регламентує відносини, що виникають, змінюються та припиняються у зв'язку із порушенням суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу, та реалізацією прагнення особи із його відновлення шляхом використання такого юрисдикційного способу, як розгляд справи (спору) судом.

Аргументовано, що право на судовий захист у суб'єктивному розумінні визначається як нормативно встановлена можливість особи активними діями та в окремих випадках пасивними діями сприяти забезпеченню реалізації та належного здійснення її природного конституційного права, що дозволяє встановити матеріально-процесуальний та міжгалузевий характер такої інституції.

2. Обґрунтовано, що перегляд судових рішень в адміністративному судочинстві визначається як функція, що будується на інституційному підході, і порушується задля досягнення принципів законності та верховенства права у публічно-управлінському спорі, що не протирічить вимогам дотримання принципу правової визначеності, що гарантує справедливість рішення у справі та корелюється із вимогами світових та зарубіжних юридичних стандартів.

До форм перегляду судових рішень у порядку адміністративного судочинства віднесено апеляційне оскарження, що визнається логічним продовженням розгляду справи по суті в другій інстанції після першої; касаційне оскарження, де передусім вирішується питання спору саме про зміст та тлумачення норми акта чинного законодавства; перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами, що розуміється як виключні обставини, що застосовуються у процесі здійснення права на судовий захист.

3. Із врахуванням висновків, здобутих у результаті національної судової практики, визначено, що ознаками нововиявлених обставин є: їх наявність під час розгляду та вирішення справи й ухвалення судового рішення, про перегляд якого подається заява; відсутність інформації про такі факти та обставини на час розгляду справи як у заявника, так і у суду, а також у інших учасників адміністративного процесу; їх істотний характер розгляду справи; ухвалене

рішення суду в іншій справі, що при цьому впливає на оскаржувану справу і може змінити сутність рішення суду, має визначатися як преюдиціальний факт.

4. Зроблено висновок про необхідність чіткої регламентації процедури перегляду судового рішення, яке набуло законної сили, що пов'язується із встановленням: кола підстав для перегляду судових рішень, що набрали законної сили; кола осіб, що можуть ініціювати таке впровадження; розумних та регламентованих строків звернення та перегляду таких справ; процесуальної та процедурної форми такого перегляду.

5. Доведено, що за результатами перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами адміністративний суд може: відмовити у задоволенні заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та залишити відповідне судове рішення у силі; задовольнити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, скасувати відповідне судове рішення та прийняти нове рішення або змінити його; скасувати рішення суду та закрити справу або залишити позов без розгляду.

Зазначено, що особливості повторного розгляду за нововиявленими обставинами полягають у тому, що об'єктом перегляду є судові рішення в широкому розумінні (які повинні відповідати двом умовам: такі рішення повинні остаточно фіксувати результат справи і таке судове рішення має набрати законної сили); заяви про перегляд рішень, що набрали законної сили, розглядаються тим самим судом, який видав судове рішення, про перегляд якого просить заявник; підставами для перегляду мають бути особливі обставини, перелік яких чітко передбачений законом і є вичерпним; перегляд нововиявлених обставин має специфічну процесуальну форму, що виражається у строках звернення про перегляд, визначення предметів звернення до суду з клопотанням про перегляд судового рішення, форми і змісту такої заяви, порядку відмови у задоволенні заяви, порядку відкриття провадження у справі, розгляд і вирішення справи про перегляд за нововиявленими обставинами.

Визнано, що саме така особливість перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами була визначена як мета перегляду, оскільки вона, на відміну від перегляду рішення, що набрало законної сили, судом вищої інстанції, не полягає у виявленні та усуненні судової помилки. Це аргументовано тим, що за відсутності нововиявлених обставин, які стали відомі після набрання законної сили судовим рішенням, воно є законним і обґрунтованим, таким, що було прийнято на підставі повного з'ясування обставин справи. Таким чином, зроблено висновок, що виявлення зазначених обставин не ставить під сумнів законність та обґрунтованість рішення суду, а лише вказує на те, що за наявності та з урахуванням таких обставин суд міг вирішити справу інакше.

6. Обґрунтовано, що, беручи до уваги визначення поняття «суб'єкт провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві», можна стверджувати, що сукупність загальних процесуальних прав, властивих учаснику провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві незалежно від його функціональної ролі у судовому процесі, та спеціальних

процесуальних прав, властивих конкретному учаснику провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, становитимуть єдиний елемент його особливого правового статусу в межах адміністративного процесуального права. Зазначено, що процесуальні права не впливають на можливість використання інших наданих особі прав. Процесуальні права суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві класифіковано на загальні та спеціальні.

Зроблено висновок, що суб'єктами провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві є учасники справи, під якими відповідно до КАС України розуміють сторони (позивачів і відповідачів), треті особи у провадженні (треті особи, які заявляють самостійні вимоги до предмета спору, та треті особи, які не заявляють самостійних вимог до предмета спору), а також органи та особи, які за законом мають право звертатися до суду в інтересах інших.

Обґрунтовано, що систему суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві доцільно класифікувати на три групи: 1) суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які здійснюють адміністративну юстицію; 2) суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, що безпосередньо зацікавлені в результатах судового процесу; 3) суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які сприяють здійсненню правосуддя. Правовий статус кожного окремого суб'єкта провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві визначається залежно від його функціональної належності до провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, а також кожен суб'єкт провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві наділений певним колом прав і обов'язків.

Зроблено висновок, що критеріями класифікації суб'єктів провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві є мета та роль їх участі у процесі, а саме: обов'язок здійснювати повноваження в адміністративному провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами; такий обов'язок виконується органами та особами, яким законом надано право звертатися до суду із заявою про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами в інтересах інших осіб, представником, іншими учасниками адміністративного процесу; захист власних суб'єктивних прав, свобод, інтересів в адміністративному провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами; захист суб'єктивних прав, свобод, інтересів інших осіб в адміністративному провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами; забезпечення розгляду і вирішення адміністративної справи в адміністративному

провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами.

Відповідно до цих критеріїв суб'єктів адміністративного процесу у провадженні із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами поділено на такі групи (види), як:

1) учасники провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві (сторони – позивач, відповідач; треті особи; органи та особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки);

2) представники осіб, які мають право подати заяву про перегляд судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили, за нововиявленими обставинами;

3) інші учасники адміністративного провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві (помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст);

4) суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, які не були учасниками адміністративного процесу, але долучаються до нього, оскільки мають право подати заяву про перегляд судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили, за нововиявленими або виключними обставинами: заінтересовані особи, щодо яких застосовано або буде застосовано нормативно-правовий акт, який оскаржується в адміністративному суді; особи, які не брали участі у справі, якщо апеляційний адміністративний суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки; особи, які не брали участі у справі, якщо суд касаційної інстанції вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки; фахівці Науково-консультативної ради при Верховному Суді щодо підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд Великої Палати.

7. Обґрунтовано, що перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві включає у себе такі стадії, як: 1) відкриття провадження за нововиявленими обставинами; 2) підготовка адміністративної справи до перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами; 3) перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Вказано, що стадії провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві, зокрема їх кількість, під час підготовки адміністративної справи залежить від того, до якої інстанції подається заява про перегляд рішення за нововиявленими обставинами. Так, до перегляду застосовуються ті норми Кодексу адміністративного судочинства України, які застосовуються для провадження в адміністративному суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд.

Доведено, що єдиним виключенням із загальних правил є те, що особливістю розгляду справи за нововиявленими обставинами судом першої інстанції є розгляд такої справи у порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням учасників справи, з чого випливає, що підготовче засідання під час розгляду справи за нововиявленими обставинами за правилами спрощеного позовного провадження не проводиться.

Визнано, що підстадіям перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами також притаманні процесуальні правила провадження, у якому здійснюється перегляд (провадження в адміністративному суді першої інстанції, апеляційне провадження, касаційне провадження).

Вказано, що стадіям провадження за нововиявленими обставинами притаманні загальні процесуальні правила розгляду і вирішення адміністративних справ, зокрема: 1) дотримання визначених Кодексом адміністративного судочинства України строків звернення до адміністративного суду і строків розгляду адміністративної справи; 2) проведення загальних процедур судового засідання щодо розгляду адміністративної справи; 3) забезпечення процесуальних прав учасників адміністративної справи.

8. На підставі аналізу зарубіжного досвіду перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві вказано, що більшість юрисдикцій під нововиявленими обставинами розуміють ті, які існували під час розгляду справи, але не були відомі заявникові, а також мають істотні характеристики, які могли вплинути на прийняття рішення.

Констатовано, що перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві зарубіжних країн включає у себе такі стадії, як: відкриття провадження за нововиявленими обставинами; підготовка адміністративної справи до перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами; перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

Вказано, що стадії провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві зарубіжних країн, зокрема їх кількість, під час підготовки адміністративної справи залежить від того, до якої інстанції подається заява про перегляд рішення за нововиявленими обставинами.

Обґрунтовано, що завданнями провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві зарубіжних країн є: 1) поновлення порушених прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин; 2) здійснення повного, ґрунтовного та об'єктивного аналізу нововиявлених обставин через реалізацію принципів адміністративного судочинства; 3) скасування незаконного та необґрунтованого рішення у зв'язку із переглядом судових рішень за нововиявленими обставинами.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Коровченко С.В. Право на захист у порядку адміністративного судочинства. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 2. С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.2.4>.
2. Коровченко С.В. Перегляд судового рішення в адміністративній справі у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства як складова функції судового контролю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 240–242. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/55>.
3. Коровченко С.В. Суб'єкти провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 637–643. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.91>.
4. Коровченко С.В. Форма та зміст перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 3(63). Р. 149–156. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.3.24>.
5. Коровченко С.В. Стадії провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві. *Право та державне управління*. 2023. № 4. С. 473–478. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.65>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Коровченко С.В. Форми перегляду судових рішень як функції судового контролю у порядку адміністративного судочинства. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану : міжнародна науково-практична конференція, Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 229–232. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-67>.*
2. Коровченко С.В. Практика ЄСПЛ у тлумаченні права на перегляд судового рішення. *Proceedings of the international scientific conference “The latest law developments”*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. Р. 197–201. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-47>.
3. Коровченко С.В. До розуміння поняття «суб'єкт провадження із перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві». *Proceedings of the international scientific conference “Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system”*, Riga, the Republic of Latvia, February 7–8, 2024. Riga : Publishing House

“Baltija Publishing”, 2024. P. 281–285. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-68>.

АНОТАЦІЇ

Коровченко С.В. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в адміністративному судочинстві. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2025.

У дисертації розглянуто теоретико-правову характеристику перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства через вирішення таких наукових завдань, як: встановлення сутності права на захист у порядку адміністративного судочинства; визначення перегляду судового рішення в адміністративній справі у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства; характеристика нововиявлених обставин як підстави перегляду судового рішення у порядку адміністративного судочинства; з’ясування та обґрунтування авторського підходу до розуміння принципів, умов та гарантій законності перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами у забезпеченні права на захист у порядку адміністративного судочинства. На підставі здійсненого дослідження обґрунтовано такі висновки до першого розділу.

Встановлено, що право на захист належить до основоположних прав і свобод людини, ефективність реалізації якого характеризує дієвість та успішність державного механізму публічної влади загалом і встановлює якість здійснення судового контролю в країні зокрема.

Підкреслено, що право на захист є невідчужуваним правом людини. Акцентовано, що судовий захист справедливо розуміється як одна із найбільш дієвих та ефективних юрисдикційних форм захисту і поновлення порушених прав і свобод як фізичних осіб, так і юридичних осіб, незалежно від їх організаційної форми діяльності, що закріплено у низці міжнародних документів, зокрема, у Загальній декларації прав людини 1948 р. (ст. ст. 8, 10), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. і Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р.

Здійснено аналіз сутності таких нормативних конструкцій, як «право на захист» і «право на звернення до суду», «право на адміністративний позов», «право на захист у порядку адміністративного судочинства», «право на звернення до адміністративного суду», «право на подання адміністративного позову». Зроблено акцент на встановленні змісту поняття «право на захист у порядку адміністративного судочинства» через розкриття категорії «право на судовий захист».

Визначено, що у юридичних публікаціях розуміння права на судовий захист здійснюється через певні категоріальні підходи, де: в межах першого підходу встановлення змісту права на судовий захист виходить із застосування концепту гарантійних засобів дотримання законних прав та інтересів, що характеризується абсолютним значенням; у межах другого підходу до розуміння права особи на судовий захист визначається встановленням його процедурного змісту, що відображує його відносний характер, та його розуміння як базису для реалізації інших матеріальних прав.

Зроблено висновок, що право на захист є гарантією для здійснення інших прав, що корелюється із підходом, закріпленим у рішенні Конституційного Суду України від 8 квітня 2015 р. № 3-рп/2015, де зроблено висновок, що право кожного на судовий захист є однією з конституційних гарантій реалізації інших прав і свобод, захисту їх від порушень і протиправних посягань.

Наголошено, що право на судовий захист реалізується у кожній формі судочинства, але при цьому має відносно різні процедури до здійснення.

Обґрунтовано висновок, що право на судовий захист розуміється як встановлена конституційними нормами суб'єктивна можливість та гарантія належності здійснення інших прав і свобод, процедура реалізації якого залежить від характеру охоронюваних законом правовідносин та обраного способу відновлення порушеного іншого права.

Визначено, що інституціонально право на судовий захист розуміється як сукупність таких можливостей, як: доступ до суду, що регулюється в порядку чинного законодавства; дотримання предметної юрисдикції гілок системи судочинства; гарантування незалежності та безсторонності суду.

Ключові слова: адміністративне судочинства, захист прав, нововиявлені обставини, перегляд судового рішення, права людини.

Korovchenko S.V. Review of court decisions due to newly discovered circumstances in administrative proceedings. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a candidate degree in law sciences by speciality 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Uzhgorod National University, Uzhhorod, 2025.

The dissertation examines the theoretical and legal characteristics of the review of court decisions due to newly discovered circumstances in ensuring the right to defense in administrative proceedings through the solution of such scientific tasks as: establishing the essence of the right to defense in administrative proceedings; determination of the review of a court decision in an administrative case in ensuring the right to defense in administrative proceedings; characterization of newly discovered circumstances as a basis for reviewing a court decision in administrative proceedings; clarification and substantiation of the author's approach to understanding the principles, conditions and guarantees of the legality of the review of a court decision due to newly discovered circumstances in ensuring the right to defense in

administrative proceedings. On the basis of the carried out research, the following conclusions to the first section are substantiated.

It is established that the right to protection refers to the fundamental human rights and freedoms, the effectiveness of the implementation of which characterizes the effectiveness and success of the state mechanism of public power, in general, and in particular, establishes the quality of judicial control in the country.

It is emphasized that the right to protection is an inalienable human right. It is emphasized that judicial protection is rightly understood as one of the most effective and efficient jurisdictional forms of protection and restoration of violated rights and freedoms of both individuals and legal entities, regardless of their organizational form of activity, which is enshrined in a number of international documents, in particular, in the Universal Declaration of Human Rights of 1948 (Articles 8, 10), the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950 and the International Covenant on Civil and Political Rights of 1966.

It is determined that in legal publications the understanding of the right to judicial protection is carried out through certain categorical approaches, where: within the framework of the first approach, the establishment of the content of the right to judicial protection is based on the application of the concept of guarantee means of observance of legal rights and interests, which is characterized by absolute value; within the framework of the second approach to understanding the right of a person to judicial protection, it is determined to establish its procedural content, reflecting its relative nature, and its understanding as a basis for the implementation of other substantive rights.

It is concluded that the right to protection is a guarantee for the exercise of other rights, which correlates with the approach enshrined in the decision of the Constitutional Court of Ukraine of April 8, 2015 No. 3-rp/2015, which concludes that the right of everyone to judicial protection is one of the constitutional guarantees of the exercise of other rights and freedoms, their protection from violations and illegal encroachments.

It is emphasized that the right to judicial protection is exercised in each form of legal proceedings, but at the same time has relatively different procedures for implementation.

The conclusion is substantiated that the right to judicial protection is understood as a subjective possibility and guarantee of the proper exercise of other rights and freedoms established by constitutional norms, the procedure for the implementation of which depends on the nature of the legal relations protected by law and the chosen method of restoring the violated other right.

It is determined that institutionally the right to judicial protection is understood as a set of such opportunities as: access to a court regulated in accordance with the current legislation; observance of the subject matter jurisdiction of the branches of the judicial system; guaranteeing the independence and impartiality of the judiciary.

Within the framework of the procedural content, the exercise of the right to judicial protection is associated with: the decision of the case on the merits; compliance with the requirements of reasonableness, objectivity, validity of the court decision;

compliance with the requirements of publicity of the process; achievement of the criteria of equality and adversarial nature of the parties; providing the opportunity to appeal court decisions in accordance with the procedure established by law.

Key words: administrative newly discovered circumstances, administrative proceedings, human rights, protection of rights, review of court decisions.

Підписано до друку 19.02.2025. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1130.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.